ΖΟΥΜΕ ΧΕΙΡΟΤΕΡΑ ΚΑΙ ΚΟΣΤΙΖΕΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ- ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΙΝΙΣΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Η ακρίβεια, η εργασία και το αυξημένο κόστος ζωής αποτελούν ακόμη μία από τις θεματικές που θα συζητηθούν στα πλαίσια της 18ης Πανελλαδικής Συνάντησης της Αντιεξουσιαστικής Κίνησης η οποία θα πραγματοποιηθεί στις 26-27/10 στον Ελεύθερο Κοινωνικό Χώρος «αλτάι».
Στα πλαίσια ανάπτυξης δράσεων γύρω από τις θεματικές αυτές αναρτήθηκε γιγαντοπανό στην Μεγάλη Πύλη της Πορτάρας στην περιοχή των Συκεών.

"Στέγαση, Ενέργεια, Τροφή
Δεν είναι εμπορεύματα ανήκουν στο λαό
Ζούμε χειρότερα – κοστίζει περισσότερο"

Παρακάτω η σχετική ανακοίνωση από καμπάνια δράσεων σχετικά με την ακρίβεια:

Παγκόσμια και εγχώρια, ατομικά και συλλογικά, τα τελευταία πολλά χρόνια φαίνεται πως το επίπεδο ποιότητας της ζωής έχει μειωθεί σημαντικά, καθώς ζούμε σε μία εξαιρετικά παρατεταμένη περίοδο "εκτάκτων συνθηκών", όπου οι κρίσεις, οικονομική, οικολογική και υγειονομική, αλληλοτροφοδοτούνται, διαδέχονται η μία την άλλη και γίνονται κανονικότητα. Μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers το 2008 και του χρηματοπιστωτικού συστήματος στις ΗΠΑ, η οικονομική κρίση εξαπλώθηκε γρήγορα στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, επηρεάζοντας κυρίως τις εθνικές οικονομίες του Ευρωπαϊκού Νότου, φέρνοντας την εποχή των μνημονίων.
Την κρίση αυτή πλήρωσαν οι φτωχοί με το εισόδημα να συρρικνώνεται και τα ποσοστά ανεργίας να αυξάνονται ραγδαία καθώς όλο και περισσότεροι/ες χάναμε καθημερινά τη δουλειά μας

ή μέρος του εισοδήματός μας. Παράλληλα, το κόστος ζωής αυξήθηκε με τα τρόφιμα, τους λογαριασμούς (ρεύμα, νερό, τηλεπικοινωνίες), τα ενοίκια, τις μετακινήσεις να είναι πολύ πιο ακριβά. Σε αυτή τη συνθήκη, άνθρωποι πληγωμένοι και μόνοι, σε ένα περιβάλλον εξατομικευμένης ευθύνης, έμειναν πίσω χωρίς τροφή, υγεία, στέγη και ζεστασιά. Την ίδια στιγμή, διαχειριστές της εξουσίας παγκοσμίως, όλων των πολιτικών αποχρώσεων, εντόπιζαν το δημοσιονομικό πρόβλημα στη "σπατάλη" πολιτικών κοινωνικής πρόνοιας και διατείνονταν για το καλύτερο πολιτικό πρόγραμμα λιτότητας που θα εγγυούνταν "την γρήγορη έξοδο από τα μνημόνια" και την "επίτευξη των στόχων ανάπτυξης" ως μοναδικό εγγυητή της ζωής.

Η υγειονομική κρίση της Covid-19, η οποία είναι η ίδια απότοκο της αλόγιστης επιβολής του κεφαλαίου στη φύση, βρήκε τις κοινωνίες εξουθενωμένες και κάθε έννοια κοινωνικής φροντίδας να έχει πάρει το δρόμο της απαξίωσης. Η αποτυχία των κρατών να αντιμετωπίσουν ορθολογικά την πανδημία έφερε ως αποτέλεσμα περισσότερους από 5.5 εκατομμύρια νεκρούς παγκοσμίως μέχρι στιγμής. Φυσικά, καμία πανδημία δεν αρκεί για να αναθεωρηθεί το πλιάτσικο της αέναης ανάπτυξης και να αναχαιτιστεί η επέλαση στους φυσικούς πόρους του πλανήτη. Τα κράτη και το κεφάλαιο παραμένουν πιστά στο ιδεολόγημα της συνεχούς οικονομικής μεγέθυνσης, που είναι υπεύθυνο για την κλιματική κρίση και τις χιλιάδες ανθρώπινες ζωές και εκατομμύρια καταστροφών που έχει ήδη κοστίσει.

Σε μια τέτοια συνθήκη ανασφάλειας και απαισιοδοξίας για το μέλλον σε παγκόσμιο επίπεδο, έρχεται η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία να φέρει μια ακόμα "έκτακτη" κρίση. Το αποτύπωμα της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία είναι πολυεπίδεδο και πάντα στις πλάτες της κοινωνίας, αφού ο κάθε πόλεμος αφήνει πίσω φτώχεια, εξαθλίωση, περισσότερο εθνικισμό και μίσος. Στην Ουκρανία το βίωμα του πολέμου είναι άμεσο με ζωές να χάνονται από βομβαρδισμούς και άλλες να εκτοπίζονται από τα σπίτια τους για να γλιτώσουν. Από την άλλη, στη Ρωσία η καταστολή εντείνεται με τις συλλήψεις διαδηλωτών ενάντια στον πόλεμο να

ξεπερνούν τις 12.ooo! ενώ σε όλη την Ευρώπη το κόστος ζωής εκτοξεύεται και η φτωχοποίηση βαθαίνει, με τον πόλεμο να έχει δημιουργήσει ένα νέο ντόμινο αύξησης των τιμών στα βασικά αγαθά.

Φυσικά κανένα κράτος δεν διατίθεται να βελτιώσει τις συνθήκες ζωής των πολιτών, δαπανώντας χρήματα για να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι απανωτές κρίσεις, εφόσον τα κρατικά χρήματα δαπανώνται σε τομείς που αποτελούν προτεραιότητες για το κεφάλαιο. Την ίδια στιγμή που μιλάμε για ενεργειακή κρίση, υπερ-πληθώρα καταναλωτικών προϊόντων εξακολουθούν να παράγονται σε βάρος της φύσης, εξαντλώντας τους φυσικούς πόρους και επιστρέφοντας σε αυτή άπειρους τόνους αποβλήτων αχρείαστων ανταγωνιστικών προϊόντων.

Το κεφάλαιο εξακολουθεί να κερδίζει μεταβιβάζοντας το ενεργειακό κόστος στη δική μας πλάτη με όλα τα βασικά αγαθά να παίρνουν φωτιά. Το νερό, η τροφή, η ενέργεια, η μετακίνηση, η στέγη και η υγεία, που ήδη από την εποχή των μνημονίων έχουν χάσει το κοινωνικό τους πρόσημο, στην παρούσα συνθήκη εκτοξεύονται στη δίνη της ανταγωνιστής αγοράς.

Οι λογαριασμοί ρεύματος έχουν τετραπλασιαστεί και οι τιμές στα ράφια έχουν αυξηθεί κατακόρυφα ακολουθώντας τους νόμους του χρηματιστηρίου ενέργειας. Τα ενοίκια έχουν απογειωθεί με τα κτηματομεσιτικά funds να έχουν ήδη στρώσει το έδαφος πολύ νωρίτερα και το κεφάλαιο να χειροκροτά την ανάπτυξη και την αυτορρύθμιση της αγοράς. Τα κράτη, που πολύ εύκολα βρήκαν τους πόρους για να καλύψουν τις εξοπλιστικές δαπάνες στρατού και αστυνομίας, ώστε να επιτελέσουν τον κυριαρχικό τους ρόλο, δύσκολα εκταμιεύουν έστω και ένα ευρώ για την ενίσχυση της κοινωνίας που έχει επωμιστεί όλο το κόστος, καθώς για ακόμη μία φορά οι δικές τους κρίσεις χρεώνονται στις δικές μας πλάτες.

Μέσα σε όλο αυτό το πλαίσιο διαμορφώνεται και παγιώνεται ο νέος τρόπος ζωής, αυτός του φόβου, της ανασφάλειας και της ατομικής και συλλογικής αδράνειας, όπου τα πάντα εξελίσσονται

πέρα από τη σφαίρα του ανθρώπου. Ο πολεμικός λόγος κανονικοποιείται, όλοι στρέφονται εναντίων όλων και βέβαια όλοι εναντίων των αδύναμων. Οι μετανάστες διακρίνονται στους αυθεντικούς -αυτούς από την Ουκρανία- με τα κράτη να εξασφαλίζουν την άμεση και ασφαλή ενσωμάτωσή τους στις ευρωπαϊκές κοινωνίες και στην ασύμμετρη απειλή -αυτούς της αφρικανικής ηπείρου- με τα κράτη να εξασφαλίζουν την εξόντωσή τους σε στεριά και θάλασσα. Όσοι/ες φτάσουν ή θα φυλακιστούνε σε στρατόπεδα συγκέντρωσης ή θα τους λιντσάρουν σκατόψυχοι ακροδεξιοί με το τέρας της λευκότητας της Ευρώπης να βρυχάται.

Σε αυτή τη συνθήκη υψώνουμε τις συλλογικές μας αντιστάσεις απέναντι στην εξουσία που μας θέλει υπάκουους να σηκώνουμε το βάρος των κρίσεων με ολοένα και μεγαλύτερη υποβάθμιση των ζώων μας. Παίρνουμε θέση σε τροχιά σύγκρουσης με την ακροδεξιά συμμορία, που εκτοπίζει κάθε τι διαφορετικό στο σκοτάδι του κλειστοφοβικού εθνοκρατισμού.

Αντιεξουσιαστική Κίνηση Θεσσαλονίκης

Γενικής απεργία 6ης Απριλίου – Ιωάννινα (Ενημέρωση – Photos)

Τα ξημερώματα της 6ης Απριλίου, ημέρα γενικής απεργίας, αφισοκολλήσαμε τις προσόψεις της ΔΕΗ και της Εφορίας με την αφίσα ενάντια στην ακρίβεια που τυπώσαμε τον Οκτώβριο του 2021.
Το πρωί συμμετείχαμε ως Χειρονομία Αντιεξουσιαστική Κίνηση στην μαζικότατη απεργιακή συγκέντρωση με πανό που έγραφε “Η φτώχεια δεν έχει καλοπέραση πουθενά/Παγκόσμιος αντικρατικός αντικαπιταλιστικός αγώνας ενάντια σε κρίσεις και πολέμους”, ενώ μετά το τέλος της πορείας πραγματοποιήθηκε συγκέντρωση,

την οποία στηρίξαμε, έξω από την Pizza Fan από τη Συνέλευση Βάσης Εργαζομένων Διανομέων Ιωαννίνων σε ένδειξη διαμαρτυρίας για την απόλυση διανομέα.
Μοιράσαμε, τόσο την μπροσούρα που διακινούμε από τον περασμένο Οκτώβριο, όσο και κείμενο που συμπεριλαμβάνει τις νέες εξελίξεις στο μέτωπο της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία, καθώς και την ενεργειακή και κάθε άλλη κρίση που παράγουν τα κράτη και το κεφάλαιο.
Ακολουθεί το κείμενο που μοιράστηκε την ημέρα της απεργίας όπως και η μπροσούρα της Χειρονομίας για την ακρίβεια.

Η ΦΤΩΧΕΙΑ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΚΑΛΟΠΕΡΑΣΗ ΠΟΥΘΕΝΑ

Μετά το πέρασμα και του φετινού χειμώνα και τις τελευταίες διεθνείς εξελίξεις, είναι πλέον ορατό ότι οδεύουμε κοινωνικά από την μία κρίση στην άλλη.

Έχουμε την οικονομική κρίση του 2008, όπου η περίφημη ελεύθερη αγορά επιβιώνει χάριν στην κρατική παρέμβαση. Η πολιτική της λιτότητας, όπου κράτος και τεχνοκράτες ειδήμονες παρουσιάζουν σαν μονόδρομο, στοχεύει στην απορρόφηση της ζημίας από την κοινωνική βάση. Το κόστος ζωής ανεβαίνει, οι άνθρωποι φτωχοποιούνται, ενώ για πολλούς η καθημερινή επιβίωση μετατρέπεται σε μόνιμο άγχος. Στην συνέχεια, έχουμε την πανδημική κρίση, αποτέλεσμα του εξαντλητικού ρυθμού παραγωγής και κατανάλωσης εμπορευμάτων. Στην διάρκεια αυτής, κράτος και ειδικοί, μετατρέπουν την υγειονομική προστασία, σε όχημα για την περαιτέρω οικονομική και ψυχολογική εξαθλίωση της κοινωνίας. Η ενεργειακή κρίση που ακολουθεί, μας αναγκάζει μια ακόμα φορά να πληρώσουμε τα σπασμένα, με τετραπλάσιους λογαριασμούς ρεύματος και τις τιμές των καυσίμων στα ύψη. Παράλληλα, η λεηλασία του φυσικού πλούτου για χάρη της αέναης κερδοφορίας, δομικό στοιχείο του καπιταλισμού, παρουσιάζεται εδώ και δεκαετίες ως οικολογική κρίση. Σε αυτή την ήδη ζοφερή πραγματικότητα για όλους μας, έρχεται να προστεθεί η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, που παρουσιάζεται πάλι με όρους κρίσης. Όπως και σε κάθε πόλεμο, έτσι και τώρα, οι νεκροί, η φτώχεια, η εξαθλίωση αλλά και το εθνικιστικό δηλητήριο που αφήνει πίσω του, πέφτουν πάλι στις πλάτες της κοινωνικής

βάσης. Άλλωστε, τα συμφέροντα πίσω από την σύγκρουση αυτή, δεν αφορούν τους ανθρώπους που σκοτώνουν και σκοτώνονται, αλλά αυτά των κρατών, των ολιγαρχών και της ίδιας της καπιταλιστικής αναπαραγωγής.

Κοινός παρονομαστής σε όλες αυτές τις κρίσεις είναι τα όρια που συναντά ο ίδιος ο καπιταλισμός. Η κυριαρχία του κέρδους σε βάρος φύσης και κοινωνίας αποτελεί την πραγματική κρίση. Τα κράτη παρά την ρητορική τους, δεν δείχνουν καμία πρόθεση υπέρ του λαού, απεναντίας, ξοδεύουν υπέρογκα ποσά στον πολεμικό και κατασταλτικό του εξοπλισμό. Έτσι, παίρνουν ξεκάθαρη θέση υπέρ των συμφερόντων του κεφαλαίου, ενώ η λογική των συνεχών κρίσεων, ενισχύει την εικόνα του κράτους-προστάτη που κάνει ότι καλύτερο μπορεί, κόντρα στις συμφορές που μας βρήκαν.
Οι αλλεπάλληλες αυτές κρίσεις, διαμορφώνουν μια δυσβάσταχτη ζωή για τα άτομα και τις κοινωνίες. Η φτωχοποίηση και η εξαθλίωση του πληθυσμού συνεχίζονται, ενώ η ανεργία και η επισφαλής εργασία κυριαρχούν. Πέρα από τις άμεσες επιπτώσεις τους, δηλαδή την δυσκολία για επιβίωση και εξασφάλιση των βασικών, όπως ένα ζεστό σπίτι τον χειμώνα και μια άνετη πρόσβαση σε τρόφιμα και είδη πρώτης ανάγκης, διαμορφώνουν και ένα νέο τρόπο ζωής. Αυτόν της συνεχούς ανασφάλειας για το μέλλον, του φόβου, των έκτακτων αναγκών και της κανονικοποίησης του αυταρχισμού και του πολεμικού λόγου. Άλλωστε, πολλά από εμάς, από όσο θυμούνται τον εαυτό τους, βρίσκονται στην δίνη μιας κρίσης και απαιτείται να κάνουν θυσίες. Έτσι, νιώθουμε ότι οι εξελίξεις μας ξεπερνούν, η άποψη μας δεν είναι αρκετά εξειδικευμένη και ωθούμαστε στην ατομική και συλλογική αδράνεια.

Στην παρούσα συνθήκη, η εκτίναξη των τιμών σε βασικά αγαθά, η ενεργειακή φτώχεια και τα χρηματιστήρια ενέργειας, η άνοδος στα ενοίκια και τα κτηματομεσιτικά funds, η πολεμική φρίκη που εκτυλίσσεται δίπλα μας και όλα αυτά μετά από δύο χρόνια πανδημίας, καθιστούν τις συλλογικές αντιστάσεις ενάντια στην περαιτέρω υποβάθμιση της ζωής μας επιτακτικές. Από την γειτονική Αλβανία, μέχρι την μακρινή Χιλή ο αγώνας οφείλει να

είναι παγκόσμιος, αντι κρατικός και αντικαπιταλιστικός.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΑΝΤΙΚΡΑΤΙΚΟΣ – ΑΝΤΙΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΕ ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥΣ.

ΧΕΙΡΟΝΟΜΙΑ – ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Download (PDF, 8.1MB)

Όχι μόνο για το ψωμί (ή τη ΔΕΗ)

του Βασίλη Γεωργάκη

Στις 12 Ιανουαρίου του 1918 εκατοντάδες γυναίκες από τις εργατογειτονιές της Βαρκελώνης εισέβαλαν στα πολυτελή καμπαρέ και ξενοδοχεία της Avinguda del Parallel. Ακολούθησαν άγριες συγκρούσεις και καταστροφές με τους ιδιοκτήτες· χορεύτριες και σερβιτόρες ανταποκρίθηκαν στις εκκλήσεις των διαδηλωτριών και τάχθηκαν στο πλευρό τους. Τα αιτήματα των εργατριών, άλλωστε,

δεν είχαν κάποιο ηθικό πρόσημο και τίποτα δεν είχαν χωρίσουν με τις εκεί εργαζόμενες. Το μόνο που ζητούσαν από τους μαγαζάτορες ήταν να σβήσουν τα φώτα. Με τις τιμές των καυσίμων να έχουν εκτοξευτεί, εξαιτίας του Α’ Παγκοσμίου Πολέμου, οι γυναίκες της Βαρκελώνης αμφισβήτησαν ευθέως βασικές παραδοχές της οικονομίας της αγοράς. Δεν τους ενδιέφερε αν οι μαγαζάτορες είχαν να πληρώσουν για να καταναλώσουν. Απλούστατα, θεωρούσαν πως δεν υπήρχε λόγος να σπαταλιέται ενέργεια σε καμπαρέ όταν οι εργατικές οικογένειες αδυνατούσαν να ανταποκριθούν στις τιμές του άνθρακα και της ηλεκτρικής ενέργειας. Σε μια περίοδο έντασης της ταξικής πάλης πανευρωπαϊκά, οι γυναίκες της Βαρκελώνης κατακτούσαν την ορατότητα στον δημόσιο χώρο επί ενός πολύ συγκεκριμένου ζητήματος. Πίσω από αυτό το φαινομενικά ανοργάνωτο ξέσπασμα, όμως, βρισκόντουσαν σημαντικές κοινωνικές ζυμώσεις και κινήσεις. Βρισκόμαστε άλλωστε στην Ισπανία, παραμονές του θεριέματος του αναρχοσυνδικαλιστικού κινήματος.[1]

Οι κινητοποιήσεις για τις τιμές των τροφίμων, των καυσίμων και γενικότερα για το κόστος ζωής και την ακρίβεια αποτελούν ίσως την παλαιότερη μορφή συλλογικής δράσης στον ευρωπαϊκό χώρο. Αν και το πέρασμα στη νεωτερικότητα και η ανάπτυξη πολιτικών κομμάτων που κόμιζαν ένα συνολικό πολιτικό πρόταγμα τις έθεσαν στο περιθώριο, αυτές όμως επιμένουν να επανεμφανίζονται και –όχι σπάνια– να απελευθερώνουν κοινωνικές δυνάμεις που ξεπερνούν κατά πολύ τον στενό συνήθως ορίζοντα τέτοιων κινημάτων. Χαρακτηριστικότερο ίσως παράδειγμα η Ρωσία, όταν οι *soldatki*, οι γυναίκες των επιστρατευμένων Ρώσων, ποδοπατούσαν εικόνες του τσάρου, πολύ πριν τον Φεβρουάριο του 1917.[2] Τούτο δεν άλλαξε στον 21ο αιώνα. Προτού καν κατορθώσουμε να απαντήσουμε στο ερώτημα που έθεσαν τα Κίτρινα Γιλέκα, δηλαδή ως προς το εάν «η μεσαία τάξη είναι επαναστατική»,[3] είδαμε σαράντα χρόνια νεοφιλελευθερισμού να γκρεμίζονται στη Χιλή, με τη θρυαλλίδα να μην είναι παρά οι τιμές των εισιτηρίων στα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς. Παρ’ όλ’ αυτά, η συζήτηση στους κόλπους των κοινωνικών κινημάτων συνεχίζεται αέναη. Είναι μικροαστικές οι διεκδικήσεις που αφορούν την ακρίβεια;

Επιζητώντας την κρατική (συνήθως) παρέμβαση, δεν αναγνωρίζουμε την αυθεντία του κράτους να ορίζει τις ζωές μας; Δεν συγκατανεύουμε στον καπιταλισμό, ζητώντας απλά έναν κάποιον εξανθρωπισμό του;

ΝΕΑ
ΗΜΕΡΑ
ΤΕΡΓΕΣΤΗΣ
Η ΑΙΣΧΡΟΚΕΡΔΕΙΑ ΟΡΓΙΑΖΕΙ
ΤΑ ΤΡΟΦΙΜΑ ΑΠΟΚΡΥΠΤΟΝΤΑΙ, Ο ΛΑΟΣ ΠΕΙΝΑ, Η ΑΓΑΝΑΚΤΗΣΙΣ ΚΟΡΥΦΟΥΤΑΙ
ΚΡΟΥΟΜΕΝ ΤΟΝ ΚΩΔΩΝΑ ΤΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Μάιος 1917. Ο Συμμαχικός Αποκλεισμός, στην κορύφωση του Διχασμού, προκαλεί πείνα στη "βασιλική" νότια Ελλάδα.

Τα ερωτήματα αυτά δεν είναι ιδιαίτερα πρωτότυπα, ακόμη και στο ελληνικό συγκείμενο. Η θυελλώδης δεκαετία του '40 έχει συσκοτίσει τις απαρχές του εργατικού κινήματος, τουλάχιστον στους σημερινούς κινηματικούς κόλπους. Η ένταση όμως της κοινωνικής και ταξικής πάλης στην Ελλάδα εκφράστηκε μέσα από τις ταραχές και τις διαδηλώσεις για το ζήτημα των τροφίμων κατά τη διάρκεια του πολέμου, τις κινητοποιήσεις για το ενοικιοστάσιο και ενάντια στην αισχροκέρδεια, και από οργανώσεις όπως η Αυτοβοήθεια των Καταναλωτών. Ήταν τέτοιο το ειδικό βάρος αυτού του τύπου των κινητοποιήσεων κατά τη δεκαετία του '20, που αργότερα θεωρητικοί θα μεμψιμοιρούσαν για την αποτυχία του ελληνικού εργατικού κινήματος να συγκροτηθεί γύρω από την έννοια της τάξης. Στον αντίποδα, όμως, έχει υποστηριχθεί, και μάλιστα με πειστικό τρόπο, πως οι κινητοποιήσεις για την ακρίβεια έπαιξαν έναν κρίσιμο ρόλο στη μετάβαση από τον *λαό* στην *τάξη*.[4] Η πολεμική δεκαετία 1912-1922 και η αυτοκτονία της Μεγάλης Ιδέας στα υψίπεδα της Ανατολίας διέρρηξαν τους δεσμούς των ελληνικών μικροαστικών και εργατικών στρωμάτων με τις πολιτικές ελίτ. Επί δεκαετίες

πολιτικοί χώροι και φιγούρες διεκδικούσαν και κέρδιζαν τη λαϊκή υποστήριξη, επισείοντας τους κινδύνους της εδραίωσης των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής, χωρίς όμως να διατυπώνουν παρά μία θολή, πατερναλιστική πολιτική πρόταση. Από τον Δηλιγιάννη μέχρι τον πρώιμο βενιζελισμό, η αντιπρόταση στον καπιταλισμό του laissez-faire κινούνταν ανάμεσα σε μια νοσταλγία για τη νυσταλέα αγροτική Ελλάδα στη χειρότερη και τον κρατικό παρεμβατισμό στην καλύτερη. Αντίθετα, οι κινητοποιήσεις της δεκαετίας του ’20 έστρεψαν τα πυρά τους προς θεμελιώδεις παραδοχές της καπιταλιστικής οικονομίας. Πολύ πριν το ΚΚΕ αποκτήσει σοβαρή βάση ή ακουστούν οι πρώτες τουφεκιές των ανταρτών στα βουνά της Πίνδου, η ελληνική κοινωνία αμφισβητούσε ευθέως τον καπιταλισμό.

Τι σημαίνουν τα παραπάνω για τη συγκυρία που βιώνουμε σήμερα; Ίσως όχι και πολλά. Η καταθλιπτική σημερινή κατάσταση έρχεται να προστεθεί σε μία δεκαετία συνεχούς κοινωνικής αποσύνθεσης. Στην οικονομική κατάρρευση της λιτότητας προστέθηκε η συντριβή της αριστερής προοπτικής το 2015. Σαν αποτέλεσμα, η νεοφιλελεύθερη ρεβάνς της Νέας Δημοκρατίας δεν συναντά παρά σποραδική αντίσταση. Παράλληλα, οι αλλοτριωτικές τάσεις του νεοφιλελευθερισμού (εξευγενισμός και ζωνοποίηση των αστικών κέντρων, παραγκωνισμός του χώρου εργασίας μέσω της τηλεργασίας) επιταχύνθηκαν και εντάθηκαν κατά την πανδημία. Η ελληνική κοινωνία μοιάζει πια με τον βάτραχο στην κατσαρόλα που βράζει. Τίποτα δεν δείχνει ικανό να μας ωθήσει στο σωτήριο άλμα. Ίσως όμως τα πράγματα να μην και τόσο άραχλα, αν και οι διαφορές με άλλες εποχές είναι τεράστιες.

Οι σύγχρονες δυτικές αστικές δημοκρατίες, της Ελλάδας συμπεριλαμβανόμενης, βρίσκονται σε βαθύτατη κρίση, με τα πολιτικά κόμματα να αδυνατούν να ενσωματώσουν τεράστια τμήματα των κοινωνιών. Υπό αυτή την έννοια, το ζητούμενο δεν είναι διαλυθούν οι δεσμοί των χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων με τους πολιτικούς τους εκπροσώπους, διότι σε μεγάλο βαθμό αυτοί οι δεσμοί πλέον δεν υφίστανται. Η συντριπτική αποτυχία του ΣΥΡΙΖΑ να αποκτήσει κοινωνικά ερείσματα είναι ενδεικτική· η

εποχή των συνελεύσεων γειτονιάς –προσκείμενων στο ΠΑΣΟΚ– που ξεφύτρωναν σε όλα τα αστικά κέντρα έχει παρέλθει ανεπιστρεπτί. Το δύσκολο πλέον είναι να πειστεί η κοινωνία να προτάξει πολιτικές λύσεις στα βασικά πολιτικά προβλήματα της καθημερινότητάς της. Κι εδώ αντιμετωπίζουμε μία ακόμα πρόκληση. Η απόδραση της οικονομίας από τα υπόλοιπα κοινωνικά πεδία έχει γίνει όχι απλώς κοινά αποδεκτή, αλλά δεν θεωρείται πρόβλημα καθαυτή. Η ελληνική κοινωνία μπορεί να αξιολογεί θετικά τόσο τον κρατικό παρεμβατισμό (στη βάση ενός φαντασιακού νεοκεϋνσιανισμού που έχει εκλαϊκευτεί από πολιτικούς σαν τον Γ. Βαρουφάκη) όσο και έννοιες όπως η ανταγωνιστικότητα ή η καινοτομία, χωρίς να διαβλέπει καμία αντίφαση.[5] Η επέλαση του νεοφιλελευθερισμού δεν έχει απλώς ανατρέψει την *χρυσή εποχή* του μεταπολεμικού κεϋνσιανισμού, αλλά έχει διαμορφώσει έναν ανθρωπότυπο που έχει εγκολπωθεί τα κυριότερα διδάγματα μιας κοινωνίας της αγοράς. Αντίπαλον δέος άλλωστε δεν υφίσταται. Καινοτομία, κινητικότητα και επενδύσεις μαζί με μια δόση κοινωνικού κράτους και μερική χαλιναγώγηση του χρηματοπιστωτικού καπιταλισμού: Αυτό είναι πλέον το κοκτέηλ της σοσιαλδημοκρατίας, που ενσάρκωσε στο ελληνικό συγκείμενο το εκσυγχρονιστικό ΠΑΣΟΚ και ο ΣΥΡΙΖΑ, με τις απαραίτητες δόσεις πολιτικής ταυτοτήτων ο δεύτερος.[6]

Μπορεί όμως η σημερινή κρίση να βοηθήσει στη μεταστροφή της κοινωνίας; Κατά την ταπεινή άποψη του γράφοντος, ναι. Σε αντίθεση με την πετρελαϊκή κρίση του 1973 ή ακόμη και τη συγκαιρινή κρίση της εφοδιαστικής αλυσίδας, η νέα κρίση που πυροδότησε η πανδημία και ενέτεινε η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία δεν εξηγείται με τρόπους που θα αφήσουν τον καπιταλισμό στο απυρόβλητο. Διότι απλούστατα η ζήτηση δεν ξεπερνά την προσφορά, με εξαίρεση κάποια πολύ συγκεκριμένα προϊόντα. Καμία ροή φυσικού αερίου δεν σταμάτησε, καμία αντλία δεν καίγεται σε κάποιο εξωτικό τοπίο της Μέσης Ανατολής. Η κρίση είναι αποτέλεσμα της ολότελης παράδοσης της κοινωνίας στις δυνάμεις της αγοράς, και όχι από κάποιο αόρατο χέρι, αλλά από τα ίδια τα κράτη, με πιο πρόσφατο το ελληνικό και την εντόπια εκδοχή του «χρηματιστηρίου της ενέργειας».[7] Δεν

υπάρχει καμία εξωγενής δύναμη που να εμποδίζει την ομαλή αναπαραγωγή του κεφαλαίου, παρά ο ίδιος ο καπιταλισμός και οι περίφημες «αγορές». Κανένας δικτάτορας, κανένας απρόοπτος πόλεμος βάρβαρων πολέμαρχων ή κάποια αφελής λαϊκή επανάσταση – θεός φυλάξει. Οι κερδοσκόποι που σορτάρουν τις τιμές της ενέργειας στα χρηματιστήρια δεν αποτελούν μαύρο πρόβατο, όπως προσπάθησαν να μας πείσουν το μακρινό 2008, αλλά την κινητήρια δύναμη του χρηματοπιστωτικού καπιταλισμού. Θίγοντας αυτά τα ζητήματα, δεν μπορούμε παρά να θίξουμε τις ίδιες τις λειτουργίες της ελεύθερης αγοράς και του καπιταλισμού, ο οποίος ολομόναχος μπαίνει σε μια κρίση αναπαραγωγής, με τα κράτη να απεκδύονται ακόμη και τον ρυθμιστικό ρόλο που διεκδικούσαν κάποτε για τον εαυτό τους, περιοριζόμενα στην ενίσχυση της καταστολής, εγκαταλείποντας κάθε προσπάθεια ενσωμάτωσης των θιγόμενων στρωμάτων. Η ανάλυση της παρούσας συγκυρίας αναγκαστικά θα θέτει θεμελιώδη ζητήματα και θα αμφισβητεί θέσφατα της Πολιτικής Οικονομίας: θέλουμε εμπορευματοποίηση των πάντων; Και ακόμα παραπέρα: θέλουμε αξίες χρήσης ή αξίες ανταλλαγής;

Εντέλει, η απάντηση στη σημερινή συγκυρία μπορεί κάλλιστα να αποφύγει τη φενάκη των εκκλήσεων για κρατική παρέμβαση, στοχεύοντας απευθείας στην καρδιά του καπιταλιστικού κτήνους και του νεοφιλελεύθερου οικοδομήματος. Απονομιμοποιώντας την κοινωνία της αγοράς και προτάσσοντας μια διαφορετική αντίληψη για τον ρόλο της οικονομίας στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Μια αντίληψη μακριά από τον οικονομισμό, ο οποίος διακατέχει ακόμη μεγάλα τμήματα της Αριστεράς, που θα αντλεί από επεξεργασίες οι οποίες λαμβάνουν σοβαρά υπόψη το περιβαλλοντικό και κοινωνικό αδιέξοδο στο οποίο οδηγούμαστε. Ένα ενδεχόμενο κίνημα για την υπεράσπιση της κοινωνίας μπορεί να μετατραπεί σε κίνημα διεκδίκησης, εφόσον υπάρχει η σχετική βούληση. Το εάν αυτό το κίνημα θα υπάρξει ή όχι, υπερβαίνει προς το παρόν τις δυνατότητες όλων των μεμονωμένων πολιτικών χώρων. Ωστόσο, όταν ολόκληρα κοινωνικά στρώματα βρίσκονται αντιμέτωπα με τον κίνδυνο της οικονομικής εξόντωσης, όταν το απλούστατο δικαίωμα στην επιβίωση τίθεται υπό αμφισβήτηση, κάθε πολιτική κίνηση

δεν μπορεί παρά να στοχεύει προς αυτή την κατεύθυνση.

[1] Temma Kaplan, «Female Consciousness and Collective Action: The Case of Barcelona, 1910-1918», στο *Journal of Women in Culture and Society*, τχ. 7/3, 1982, σ. 545-566.

[2] Barbara Alpern Engel, «Not by Bread Alone: Subsistence Riots in Russia during World War I», στο *The Journal of Modern History*, τχ. 69, 1997, σ. 696-721.

[3] Lundimatin, «Μπορεί η Μεσαία Τάξη να είναι Επαναστατική; Προς μία ψύχραιμη υπεράσπιση των Κίτρινων Γιλέκων», στο *Κίτρινα Γιλέκα. Συλλογή Κειμένων*, Βαβυλωνία, Αθήνα 2019, σ. 25-34.

[4] Nikos Potamianos, «The Discourse Against "Shameful Profiteering" in Greece 1914-1925: Notions of Exploitation, Anticapitalist Morality and the Concept of Moral Economy», στο Stefan Berger and Alexandra Przyrembel (επιμ.), *Moralizing Capitalism: Agents, Discourses and Practices of Capitalism and Anti-Capitalism in the Modern Age*, Palgrave MacMillan, Λονδίνο 2019, σ. 261.

[5] Τουλάχιστον αυτά τα πορίσματα κομίζει έρευνα του Ινστιτούτου Eteron, που δημοσιεύτηκε στην *Εφημερίδα των Συντακτών*. Σύνδεσμος ηλεκτρονικής πρόσβασης: https://www.efsyn.gr/politiki/332798_i-ellada-skotonei-ta-paidia-tis. Τελευταία ανάκτηση: 20.3.2022

[6] Η πολιτική πρόταση της σύγχρονης σοσιαλδημοκρατίας συμπυκνώνεται στο έργο του Ματιέ Πιγκάς, μεγαλοεπενδυτή και διευθυντικού στελέχους, γνωστού στη Γαλλία ως «κόκκινου [sic] τραπεζίτη»: Ματιέ Πιγκάς, *Επαναστάσεις*, Φερενίκη, Αθήνα 2012.

[7] Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα για το ζήτημα, η συνέντευξη του συνδικαλιστή της ΔΕΗ και μέλους του ΑΝΤΑΡΣΥΑ Αντώνη Δραγανίνου στο *Documento*. Σύνδεσμος ηλεκτρονικής πρόσβασης: https://www.documentonews.gr/article/o-logariasmos-stoys-polloys-ta-yperkerdi-gia-toys-ligoys/. Τελευταία ανάκτηση:

20.3.2020.